

IJSSELMONDE IN DE TWEDE WERELDOORLOG

Vandaag vieren we 80 jaar vrijheid. Vrijheid komt echter niet zonder offers en offers worden gebracht door mensen. Dus welke mensen, IJsselmondenaren, herdenken we nu eigenlijk allemaal op 4 mei?

Ik beseft dat die vraag gisteren had moeten worden gesteld, maar omdat mij vandaag meer tijd is vergund en de actualiteit het misschien ook wel rechtvaardigt, wil ik hier nu iets dieper op ingaan.

Op één van de borden bij de expositie die afgelopen week is geopend in de Bibliotheek hiernaast, hangt een lijst met de namen van 62 IJsselmondenaren die tijdens de Tweede Wereld Oorlog door oorlogsgeweld zijn omgekomen.

Deze 62 mensen zijn geboren te IJsselmonde en het onderzoek is wat ons betreft echter nog niet afgerond. De bedoeling is om ook de bewoners van IJsselmonde die elders zijn geboren, te identificeren en de lijst nog completer te maken.

Wie herdenken wij?

De algemene definitie voor 4 mei is helder en moge bekend zijn. We herdenken toch vooral hen die het leven lieten tijdens de gewapende strijd tegen de Duitsers. Zoals bijvoorbeeld de 19-jarige Gerrit Kooijman die om het leven kwam bij de aanval op Vliegveld Waalhaven. Hij wordt herdacht op het Monument voor de gevallen zonder graf op het Ereveld Grebbeberg. Zonder graf zult u denken? Gerrit werd door een bom getroffen en zijn lichaam werd nooit teruggevonden. Maar ik kan u wel alvast verklappen dat zijn naam ook zal voorkomen op het nieuwe herdenkingsmonument voor de ruim 50 op het vliegveld Waalhaven gesneuvelde Nederlandse

militairen. Dit monument zal naar verwachting volgend jaar worden onthuld.

We herdenken ook Ewout de Jong, die op 14 mei 1940 bij Middelburg sneuvelde in de strijd met de oprukkende Duitsers. Op de Begraafplaats hier aan de Benedenrijweg is vorig jaar een plaquette onthuld ter herinnering aan hem.

Op deze begraafplaats ligt ook het enige officiële oorlogsgraf wat IJsselmonde rijk is, dat van Pieter Blokland, die op 1 april 1944 in het Duitse Meppen overleed, nadat zijn door de Duitsers geconfisqueerde binnenvaartschip door een Engelse bommenwerper onder vuur was genomen.

We herdenken ook Jan Jongebreur, Adrianus de Keizer, Aart Koedood en Aart Gerrit Verhoef, allemaal leden van het verzet, die werden verraden, opgepakt en gefusilleerd door de Duitsers. Aart Gerrit Verhoef werd op 7 januari 1941 opgepakt en op de 13^e januari hierna overgebracht naar Utrecht. In juli 1946 werd zijn lichaam pas teruggevonden. Het droevige detail hiervan is dat zijn ouders Pieter Verhoef en Teuntje Roos bijna vijf jaar lang niet wisten wat er met hun zoon was gebeurd.

We herdenken ook Jan Adrianus den Ouden uit IJsselmonde, een scheepsbouwer, die samen met Karel Korver uit Maassluis, kapper in IJsselmonde, en Pieter Dourlein uit Veere, een marineman, in de nacht van 17 op 18 juni 1941 bij IJmuiden met een sloep aan de Duitsers ontsnapten. Zij werden op 20 juni onder de Engelse kust opgepikt door een Engelse Mijnenveger. Echte Engelandvaarders dus. Jan den Ouden werd in Engeland opgeleid tot vliegtuigmaker en ingedeeld bij het 320 Dutch Squadron van de RAF. Hij sneuvelde op 22 november 1943 toen zijn Hudson vliegtuig tijdens een patrouillevlucht boven de Noordzee werd neergeschoten. Zijn ouders, Pieter den Ouden en Grietje Steegman, kregen dit pas in mei 1945 te

horen, toen zij een brief kregen van de bevelhebber der zeestrijdkrachten.

En natuurlijk herdenken wij ook alle andere verzetshelden, niet alleen zij die gewapend verzet pleegden, maar ook zij die illegale krantjes en distributiebonnen drukten en verspreidden, zij die onderduikers een veilige plek gaven, de gewone burgers die zich op de verkeerde tijd op de verkeerde plaats bevonden, zij die werden weggevoerd tijdens de Arbeitseinsatz en die daar niet van terugkeerden, de gesneuvelden in Nederlands Indië, maar zeker ook de Joodse gemeenschap van IJsselmonde, die simpelweg werden weggevoerd en vermoord om wie ze waren, iets wat helaas tegenwoordig weer volop actueel is.

Het waren de familie Van Blankenstein: Hester 82 jaar, Hester 72 jaar, Jetje 71 jaar, Jansje 50 jaar, Lea 69 jaar, haar man Barend Meiboom 69 jaar, hun zoon David Philip 20 jaar, Rozette 77 jaar, Salomon 73 jaar, zijn vrouw Elizabeth den Hartog 64 jaar en hun huisgenote Rachel Goudsmit 61 jaar, en de familie Van Dijk, Eva 70 jaar, haar man Jacob Philip Frank 71 jaar, Julie 41 jaar, Sara 34 jaar.

En tenslotte ook de IJsselmondse Henriëtte van der Hoek van 40 jaar, zij was huishoudster in Rotterdam bij het gezin van Simon van Zuiden, Rachel de Wolff en hun dochtertje Regina van 12 jaar, allen afgevoerd en vermoord door de Duitsers in Auschwitz en Sobibor.

Wie herdenken we nog meer?

Door de oorlogsgravenstichting worden personen, die om het leven zijn gekomen door geallieerde bombardementen, blijkbaar niet allemaal officieel beschouwd als oorlogsslachtoffer. Dat is opmerkelijk, want er zijn ook op IJsselmonde nog een aantal mensen om het leven gekomen tijdens de oorlog door geallieerde bombardementen.

Tijdens het bombardement op Rotterdam werd IJsselmonde op de Dordtsestraatweg en de West Varkenoordseweg getroffen door

enkele vermoedelijk afgezwaaide bommen. Daarbij werden geen doden of gewonden geregistreerd.

Alle overige bommen op IJsselmonde kwamen van hoofdzakelijk Engelse en later ook Amerikaanse zijde.

Op 21 april 1941 vielen er bommen op de Dordtsestraatweg, hierbij vielen 10 doden en 6 gewonden, Arend van Dam, zijn echtgenote Geertruij de Man en dochter Berta, Maria Zevenbergen-van Dam, Anthonij Huijsmans, zijn echtgenote Adriana Terhoeve, Johannes van den Hurk, Jan Kreeft en Adriana en Cornelis van der Werf, deze laatsten slechts 14 en 11 jaar, bewoners van IJsselmonde, verloren hierbij het leven.

Op 30 april 1941 werd het IJsselmondse rangeerterrein, de scheepswerf Piet Smit en enkele doelen aan de Olympiaweg, Stadionweg en de West Varkenoordseweg gebombardeerd. Hierbij vielen gelukkig geen slachtoffers. Drie maanden later op 7 juli 1941 werd het nog eens dunnetjes overgedaan, en werd de firma Van Vliet en de spoorbaan langs de Smeetslandsedijk en de Varkenoordseweg gebombardeerd. Tijdens dat bombardement vielen 7 bommen vlakbij het nog geen vijf jaar daarvoor geopende Feyenoord Stadion, gelukkig mis (zeg ik als Feyenoordsupporter) en ook bij dit bombardement werden geen doden of gewonden geregistreerd.

In 1942 vielen er hier en daar nog enkele bommen gericht tegen de spoorbaan op IJsselmonde, maar in 1943 werden geen inslagen meer geregistreerd op IJsselmonde.

Dit veranderde aan het einde van 1944 toen de oorlog keerde in het voordeel van de geallieerden en hierdoor ook de bombardementen op Duitse doelen werden geïntensiveerd.

Het grote bombardement van 6 oktober 1944 op de Oostdijk, Benedenrijweg, Bovenstraat, Kreekse Haven, Zuiddiepje en de Stadionweg kosten 8 IJsselmondenaren het leven:

Frederik en Gerhard Geurts, Johannes Lijk, Johannes Reijmers, Petrus Rutjes, Theodorus en Cornelis van der Waarde en Antonie van der Poel, voornamelijk allemaal schippers, die met hun schepen aangemeerd lagen in IJsselmonde, kwamen daarbij om het leven.

U zult de namen die ik hier heb genoemd dus nog niet tegenkomen op de website van de oorlogsgravenstichting. Nog niet zeg ik, want nog niet zien wij graag veranderen in ooit wel.

Ik vind dit persoonlijk namelijk nog steeds een groot onrecht. Ook zij zijn immers om het leven gekomen door oorlogsgeweld en verdienen onze herdenking en respect.

Tenslotte herdenken we natuurlijk ook hen die de oorlog hebben overleefd, die pas veel later zijn overleden, vaak getekend door wat zij in die jaren hebben meegemaakt. Zij die ons hebben meegegeven wat bezetting, honger en dapperheid betekent, zij die zich hebben ingezet tijdens de oorlog in het verzet. IJsselmondenaren zoals Wilhelmus van Helden, Johannes Salij en Willem de Waard, Engelandvaarders die de oorlog wel overleefden. Maar ook zij die zich na de oorlog hebben ingezet voor de wederopbouw van Rotterdam, de stad die zo zwaar werd getroffen in de meidagen van 1940, de stad waar we nu nog elke dag het geluid van het heien horen en waarvan wijlen Jules Deelder ooit opperde: *“de dag dat ik niet meer ontwaak met het geluid van dreunende heipalen, is de dag dat ik mij ernstig zorgen ga maken over Rotterdam”*. . .

Ik dank u voor uw aandacht.